

Πλάτανος

Ναυπακτίας

“Η σιωπή των βουνών”

Από το Θέρμο αποφάσισα να ταξιδέψω στη δυτική πλευρά της ορεινής Ναυπακτίας. Για να περάσεις από το Θέρμο στα Κράβαρα, πρέπει να διαβείς τον Εύηνο, ένα πλατύ ποτάμι που κυριαρχεί στην περιοχή. Μέχρι το 1950 την επικοινωνία της ευρύτερης περιοχής της Ναυπακτίας με την Τριχωνίδα, το Μεσολόγγι και τις ακτές του Ιονίου εξυπηρετούσε το γεφύρι της Αρτοτίβας. Χτισμένο στο στενότερο σημείο του ποταμού πριν ο Εύηνος συναντήσει τον παραπόταμό του Κότσαλο είναι το παλαιότερο που σώζεται στα χρόνια μας. Το γεφύρι είναι μονότοξο, με άνοιγμα τόξου 22,50 μέτρα, πλάτος 2,50 μέτρα και ύψος 10 μέτρα. Το οδόστρωμά του είναι καλντερίμι, φτιαγμένο με ιδιαίτερη προσοχή και στις πλευρές του υπάρχουν στηθαία.

Για την κατασκευή του γεφυριού δεν υπάρχουν ασφαλή χρονολογικά στοιχεία. Η τοπική παράδοση αναφέρει ότι πρέπει να χτίστηκε επί Ενετοκρατίας, μεταξύ 1407-1499. Τα χαρακτηριστικά όμως που έχει είναι τεχνικής Ηπειρωτών μαστόρων που κατασκεύαζαν γεφύρια την εποχή της Τουρκοκρατίας, γι' αυτό υποστηρίζεται η άποψη ότι το σημερινό γεφύρι κατασκευάστηκε το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα. Με ιστορίες αλλόκοτες ο θρύλος το 'χει ζώσει. Μία από αυτές αναφέρει πως το γεφύρι δε στεριώνει και έπρεπε για να στεριώσει, να θεμελιώσουν άνθρωπο. Έτυχε τότε να περνά από το μονοπάτι κάποιος αράπης που τον έπιασαν και τον θεμελιώσαν ζωντανό στο βάθρο του γεφυριού. Ίσως αυτή η ιστορία να σχετίζεται με τη μάχη που έγινε στο γεφύρι το 1818, μεταξύ του οπλαρχηγού Ι. Αγγελάκη από την Αρτοτίβα και του Γιουσούφ Αράπη. Το γεφύρι της Αρτοτίβας παραμένει στις μέρες μας σιωπηλός αφηγητής ιστορικών γεγονότων και προσώπων που διάβηκαν από τούτο το κλειδί επικοινωνίας σ' αυτά τα μέρη. Από εδώ πέρασαν το 1826 οι λυτρωμένοι 1500 περίπου αγωνιστές και άμαχοι από την έξοδο του Μεσολογγίου κατευθυνόμενοι προς Πλάτανο. Επίσης το 1857 ο Όθωνας και η Αμαλία επισκεπτόμενοι τον Πλάτανο, ενώ εδώ δόθηκε μάχη το 1943 μεταξύ των ανταρτών του ΕΛΑΣ και ΕΔΕΣ.

Αφήνουμε προς το παρόν το ποτάμι και μέσα σε δασωμένα περάσματα ανηφορίζουμε προς το Αχλαδόκαστρο, ένα από τα αρχαιότερα χωριά της περιοχής. Στον αρχαιολογικό χώρο Καστράκι της Αρτοτίβας είχε βρεθεί νόμισμα με την επιγραφή «πρόσχιον» κι αυτό έδωσε το όνομα στον άλλοτε Δήμο Προσχίου. Η πόλη Πρόσχιο βρισκόταν στη νοτιοδυτική πλευρά του Αράκυνθου, δύομιση ώρες μακριά από το Αιτωλικό.

Μετά από μια διαδρομή που συνεχώς σε αποζημιώνει, μέσα στη σιωπή τεράστιων, πολύκλαδων και πολύκορφων βουνών ανταμώνουμε τον Πλάτανο. Παλιό κεφαλοχώρι είναι χτισμένος στους πρόποδες του όρους Αλωνάκι. Σε υψόμετρο 878 μέτρων απλώνεται κάτω από δάσος με έλατα, βελανιδιές, κέδρα και καστανιές. Το χωριό αποτελεί έδρα του Δήμου Πλατάνου και περιλαμβάνει χωριά που ανήκαν κάποτε στους δήμους Προσχίου και Κλεπαϊδός. Ο Πλάτανος διατηρεί τα χαρακτηριστικά ενός τυ-

Ένα ταξίδι τους χειμερινούς μήνες στα δυτικά Κράβαρα θα σου μείνει αξέχαστο.

Εδώ στεγάζεται το λαογραφικό μουσείο του Πλατάνου.

Πλάτανος. Ένας τόπος που έχει τα χαρακτηριστικά ρουμελιώτικα χωριού.

πικού χωριού της Ρούμελης. Πλακοστρωμένοι δρόμοι καταλήγουν στην ευρύχωρη πλατεία όπου δεσπόζει η τεράστια εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Στο κέντρο της πλατείας ένας αιωνόβιος πλάτανος χαρίζει τη δροσιά του τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ γύρω της μικρά πέτρινα σπίτια και μαγαζιά συμπληρώνουν το παραδοσιακό σκηνικό που χρησιμοποιήθηκε και στα γυρίσματα του έργου «Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ» του Μήτσου Κασάλα. Περνώντας από τα δρομάκια του χωριού θαμάζεις τα καλοχτισμένα σπίτια, που ορισμένα κρατάνε ακόμα εγχάρακτες χρονολογήσεις του προπερασμένου αιώνα, δείγμα της ιστορίας του χωριού. Σε περιβλεπτή θέση ο επισκέπτης του χωριού συναντά τον ανδριάντα του Καραϊσκάκη, που μας θυμίζει ότι ο αρχιστράτηγος της Ρούμελης, εδώ είχε εγκαταστήσει το στρατηγείο του.

Στο χωριό λειτουργούν δύο μουσεία, έργα του γιατρού Νίκου Παπανικολάου. Το 1976 ο Πλατανιώτης γιατρός συγκέντρωσε αντικείμενα λαϊκής τέχνης, που η σύγχρονη ζωή καταδίκασε σε αχρηστία και μαζί με παλιά βιβλία, φωτογραφίες και ό,τι άλλο έκρινε πως άξιζε για έκθεση, ντύνοντας και μια κούκλα με παραδοσιακή στολή Πλατανιώτισσας έστησε στην πλατεία ένα μικρό «Μουσείο». Στον ίδιο χώρο στέγασε τον Τουριστικό και Εξωραϊστικό Όμιλο του χωριού και μια υποτυπώδη βιβλιοθήκη. Πρόσθεσε μια συσκευή τηλεόρασης, που τότε λίγες υπήρχαν στο χωριό και κινηματογραφική μηχανή προβολής ταινιών, για να περνούν τα χειμωνιάτικα βράδια οι νέοι του χωριού. Όταν αργότερα ο χώρος κρίθηκε ανεπαρκής εμφανίστηκε ο συνάδελφός του Αριστείδης Δημητρακόπουλος, άλλοτε πρόεδρος της κοινότητας και δώρισε το

Η προτομή του Καραϊσκάκη μας θυμίζει ιστορίες από την επανάσταση του 1821.

Στον Άγιο Δημήτριο δημιουργήθηκε το φράγμα του Εύηνου.

Πέτρινα σπίτια στα πλακόστρωτα δρομάκια του Πλάτανου.

Το Χάνι του Λιόλιου μέσα σε ελατοσκέπαστη πλαγιά χωμένο στα χιόνια.

μαγαζί του πατέρα του στον Τουριστικό και Εξω-ραϊστικό Όμιλο του χωριού για να στεγάσει το σημερινό Μουσείο.

Το αξέπαινό του έργο συμπλήρωσε ο Ν. Παπανικολάου με τη δημιουργία του Μουσείου Εθνικής Αντίστασης. Θέλοντας να καταγράψει τις εμπειρίες που έζησε στον Πλάτανο τα χρόνια της σκλαβιάς (1941-44) αποφάσισε να ιδρύσει Μουσείο, που να περιλαμβάνει όλους και από όποιο μετερίζι κι αν αντιτάχθηκαν στον κατακτητή, για να συντηρήσει τη μνήμη αλλά και για να κηρύξει τη λήθη και την ομοψυχία. Το Μουσείο είναι αφιερωμένο στη μνήμη του πρώτου Πλατανιώτη ήρωα του Αλβανικού Έπους υπολοχαγού Μιχάλη Τσίπουρα, γιο του παπαθανάση Τσίπουρα, παπά τότε του Πλατάνου.

Αφήνουμε το γραφικό Πλάτανο και ανηφορίζουμε μέσα στα έλατα ακολουθώντας το δρόμο προς Ευρυτανία. Μικρές παρακάμψεις από τον κεντρικό δρόμο οδηγούν στα χωριά Αγία Τριάδα, Χώμορη και Περίστα. Στα δυο τελευταία χωριά έχουν βρεθεί πολλοί αρχαίοι τάφοι και άλλα λείψανα, στοιχεία που συνηγορούν για την ισχύ και τον πολιτισμό των αρχαίων Αιτωλών. Στους χειμερινούς μήνες ελάχιστοι είναι οι άνθρωποι που μένουν σ' αυτά τα ορεινά χωριά και τα σπίτια αν και πολλά είναι καινούργια παραμένουν κλειστά. Στις πλαγιές του βουνού με το όνομα Αρδίνης συναντάμε μέσα στα έλατα το Χάνι του Λιόλιου. Το καφενείο που λειτουργεί στον οικισμό προσφέρει ένα ζεστό σ' αυτόν που αποφάσισε να φτάσει μέχρι εδώ αφηφώντας το χειμώνα «... προσφέρει ανόθευτη στο στρατοκόπο τη μεγάλη χαρά της αγροτικής αναψυχής, που είναι σαν ευλογία Θεού και σα λουτρό αγωνιστικής γαλή-

νης» γράφει ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, στο βιβλίο του «ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ» αναφερόμενος στα Χάνια.

Καθώς ο δρόμος κατηφορίζει με αλλεπάλληλες στροφές αρχίζει να φαίνεται η λίμνη που δημιουργήθηκε με τα νερά του Εύηνου. Ο Εύηνος ποταμός πηγάζει από τις δυτικές πλαγιές των Βαρδουσίων και αφού διασχίζει 113 χιλιόμετρα εκβάλλει στον Πατραϊκό κόλπο ανάμεσα στο Ευηνοχώρι και το Γαλατά. Στην πορεία του θυμίζει κίνηση φιδιού και γι' αυτό ο λαός μας τον ονόμασε

Φιδάρη. Στο μύθο οι αρχαίοι τον Εύηνο τον θέλουν βασιλιά στην Καλυδώνα από τη γενιά του Ενδυμώνα και του Αιτωλού. Παντρεύτηκε την Αλείππη την κόρη του Οινόμαου, βασίλισσας της Ηλείας και απόκτησε τη Μαρπητσα. Όταν η κόρη μεγάλωσε πολλοί μνηστήρες τη ζήτησαν σε γάμο, αλλά ο Εύηνος έβαζε τους υποψηφίους σε σκληρή δοκιμασία. Για να πάρει κάποιος σύζυγό του την Μαρπητσα έπρεπε να νικήσει το βασιλιά σε αρματοδρομία. Οι νικημένοι αποκεφαλίζονταν και τα κεφάλια τους γίνονταν θέα στους τοίχους των ανα-

Σίμος. Ζωντανό χωριό που συναντάς ανεβαίνοντας από Ναύπακτο προς Πλάτανο.

Τα νερά αφθονούν στην ορεινή Ναυπακτία.

Η Παναγιά στο χωριό Σίμος.

Σε ορισμένα σπίτια συναντάς ακόμα εγχάρακτες χρονολογήσεις περασμένων αιώνων.

κτόρων. Αν και η φύλαξη της βασιλοπούλας ήταν αυστηρή, ο Ίδας ο γιος του Αφάριου δασκαλεμένος από τον Ποσειδώνα που του έδωσε άρμα με φτεροπόδαρα άλογα έκλεψε την Μαρπήσσα και τη μετέφερε στην Πλευρώνα. Ο Εύηνος τον κινήγησε αλλά δεν το συνέλαβε. Έτσι απελπισμένος για την ντροπή του έσφαξε τα άλογά του και έπεσε στα νερά του Λυκόρμα και πνίγηκε. Από τότε το ποτάμι πήρε το όνομά του Εύηνος.

Για την υδροδότηση της μείζονος περιοχής της Αθήνας στη θέση Άγιος Δημήτριος ξεκίνησαν το 1992 οι εργασίες του φράγματος και της σήραγγας Εύηνου-Μόρνου για την ενίσχυση του βασικού ταμειυτήρα του Μόρνου με νερά από την Εύηνο. Μετά την ολοκλήρωση του έργου τον Ιούλιο του 2001 δημιουργήθηκε στην κοιλάδα του Αγίου Δημητρίου μια τεχνητή λίμνη 3,5 τετραγωνικών χιλιομέτρων και μέσω της σήραγγας 30 χιλιομέτρων το νερό φτάνουν στον ταμειυτήρα του Μόρνου και από εκεί στην πρωτεύουσα.

Παίρνοντας το δρόμο της επιστροφής μέσω Ναυπάκτου και ξαναβλέποντας τον Πλάτανο θεωρώ αναγκαίο να αναφερθώ στις ταξιδιωτικές εντυπώσεις του Ανδρέα Καρκαβίτσα κατά το τέλος του 19ου αιώνα που επισκέφτηκε τη Ναυπακτία. Γράφει στα «ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ» του: «ο Πλάτανος είναι διαρκής έδρα του δήμου Προεχίου κι έχει περί τους 1000 κατοίκους. Το εξωτερικόν του Πλατάνου είναι πολύ ευπρεπές. Ο Ξένος εις την θέαν του λησμονεί ότι ευρίσκεται εις τα Κράβαρα νομίζει ότι διέρχεται πεδινούς και ευπορούντας τόπους, όπου ο πολιτισμός φθάνει ακωλύτως καθ' ημέραν. Επιβεβαιούται δ' εις τούτο μόλις εισέλθη εντός αυτού και ίδη τας ευπρεπείς οικοδομάς, την ομοιότητα των οδών, των κατοίκων την ημερότητα».

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. www.dimosplatana.gr
2. Τα γεφύρια της Αιτωλοακαρνανίας
3. Αιτωλοακαρνανία εκδ. ΤΕΔΚ Ν. Αιτ/νίας

Το γεφύρι της Αρτοτίβας, το παλαιότερο στον Εύηνο εξυπηρετούσε τη συγκοινωνία μέχρι το 1950.